

Ukeslutt

Arne Jon Isachsen
professor,
Handelshøyskolen
BI

Hver søndag i Aftenposten

Aksel Mjøs
førstemanuensis
Norges Handels-
høyskole

Ellsabeth Holvik
sjeføkonom
Sparebank 1

Einar Lie
professor
Universitetet i Oslo

Helle Stensbak
sjeføkonom
YS

Erling Røed Larsen
professor
Handelshøyskolen BI

Inntektsforskjeller. Det ville være fint om økonomisk vekst av seg selv fører til en utjevning av inntektsforskjeller. Men slik er det ikke.

Kurven som ikke slo til

Tidlig på 1950-tallet hadde professor Simon Kuznets ved Harvard University lyktes med å samle data over inntektsutviklingen i USA fra 1913 – det året USA fikk inntektsskatt – og frem til 1948. Tallene viste at inntektsforskjellene økte klart i første del av perioden for så å bli kraftig redusert. Ettersom det amerikanske bruttonasjonalproduktet steg kraftig gjennom disse 35 årene, fremkastet Kuznets sin etter hvert kjente hypotese om at økonomisk vekst i første omgang fører til økende inntektsforskjeller, for i neste omgang å lede til mindre forskjeller. Den tilhørende kurven, som rimelig nok fikk navnet Kuznets-kurven, hadde fasing som bokstaven U satt opp ned. I 1948 var fordelingen av inntekt i USA tilbake på nivået fra 1913.

«Inntektsulikhetene i Kina, som i 1978 var mindre enn dem i Norge, er nå større enn dem i USA»

Bønder i byen

En viktig årsak til denne utviklingen, foreslo Kuznets, var at med tiltagende industrialisering og økonomisk vekst kunne amerikanske bønder etter hvert søke seg til bedre betalte jobber i byene. I og med at så mange som én av tre amerikanere i arbeidsfør alder var sysselsatt i landbruket tidlig på 1900-tallet, mot én av femti nå, var det en storstilt prosess som ble satt i gang. I starten ville rimeligvis kapitaleierne som tok risikoen ved å etablere nye foretak, dra av gårde med det meste av gevinsten, men etter hvert som arbeidstagerne ble bedre skolert, økte også lønnsnivået, i første rekke for dem med kunnskaper og ferdigheter som arbeidslivet etterspurte. Færre, men mer produktive bønder, ga også økt lønnsomhet i landbruket.

Dette resonnement – eller denne modellen for økonomisk vekst – innebærer et «trickle-down»-syn på utviklingen; ved nye bølger av innovasjoner og omstillinger vil kapitaleierne, som tar risikoen i starten, også ta det meste av veksten. De som sitter med relevante ferdigheter og kunnskaper for den nye tid, vil også stå seg godt på utviklingen. Men etter hvert kommer arbeidstagerne flest etter og får sin del av kaken. Med mer trening og utdanning vil lønnsulikhetene også reduseres.

Noen må bli rike først?

Om en slik modell har generell gyldighet, vil utviklingsland som starter opp med industrialisering, eller velutviklede industriland som opplever den digitale revolusjonen, ikke trenge å bekymre seg så mye over inntektsfordelingen på sikt. Ved tiltagende økonomisk vekst vil noen bli rike først, men etter hvert vil resten komme etter. Det var også hva Kinas leder, Deng Xiaoping, sa ved starten av Kinas moderniseringsprosess på slutten av 1970-tallet; vi må akseptere at noen blir rike først.

Men har denne modellen generell gyldighet? Og gir den egentlig en god beskrivelse av det som hendte med inntektsutviklingen i USA fra 1913 og de neste 35 årene fremover? Svaret på begge disse spørsmålene er nei.

Inntektsulikhetene i Kina, som i 1978 var mindre enn dem i Norge, er nå større enn dem i USA. Den jevne kineser har det bedre. Men de på toppen har det så usigelig mye bedre, rent materielt. Omfanget av «trickle-down» har vært temmelig beskjedent.

Hva gjelder inntektsutviklingen i USA i de 35 årene Kuznets så på, tyder nyere forskning på at historien om mindre lønnsforskjeller i det amerikanske næringslivet ikke slo til med særlig styrke før etter den andre verdenskrigs slutt.

En viktig årsak til at inntektsforskjellen likevel ble mindre, var at kapitaleierne mistet store verdier gjennom børskrakket på slutten av 1920-tallet, etterfulgt av «Den store depresjonen» på 1930-tallet. Det var primært forskjellene i inntekt fra kapital som viste formen til bokstaven U satt på hodet; først økende og så avtagende.

Formuer forsvant

For perioden 1900–1950 har Thomas Piketty, som er professor ved Paris School of Economics, funnet tall for inntektsutviklingen og inntektsfordelingen i Frankrike, og i tillegg klart å skille mellom inntekt fra arbeid og inntekt fra kapital. Bildet som fremkommer for samlet inntekt, tilsvarer hva Kuznets fant for USA. I starten går økonomisk vekst sammen med økte inntektsforskjeller, mot slutten blir forskjellene mindre. Årsaken til dette skyldes inntektsutviklingen for kapitalen. Gjennom 1920-tallet økte formuen for mange. Men depresjonen på 1930-tallet – og i enda større grad den andre verdenskrigen – resulterte i at mange store franske formuer forsvant. Forskjellene i inntekter fra kapital som først hadde steg, ble nå redusert. De store formuene ble utradert og kom ikke tilbake i Frankrike etter den andre verdenskrigs slutt. De mindre formuene gjorde det. Hva kan

AFTENPOSTENS KULTURMAGASIN

Nytt nummer!

Bli med til Paris og møt mannen i **Pia Tjeltas** liv.

Besøk **biblioteket** hvor bøkene ikke lenger er viktigst.

Ta en tur på **Jan Kjærstads** favorittmuseum.

6 utgaver for **299,-**
kun kroner

SMS-bestilling: Send K1 til 1905 · Spar kr 175,*

11 utgaver for **499,-**
kun kroner

SMS-bestilling: Send K2 til 1905 · Spar kr 370,*

* I forhold til pris i butikk. Digital utgave er inkl. i abonnementet.

Les
mer

Snart er de bare tre. Om få år vil det bare være tre store flyselskap i Europa. De små blir slukt av gigantene Lufthansa, British Airways og Air France-KLM, tror analytiker.
Del 1, side 9

Den jevne kineser har det bedre. Men de på toppen har det så usigelig mye bedre, skriver Arne Jon Isachsen. Denne kvinnen tjener gode penger på å eksportere parykker. FOTO: AP/NTB SCANPIX

forklaringen være? Etableringen av et progressivt skattesystem, foreslår professor Piketty.

Lønnsforskjellene endret seg derimot lite. Flyttingen fra landsbygder til byer førte bare til at det ble færre fattige bønder og flere fattige industriarbeidere. Inntektsforskjellene lønsmottagere imellom utviklet seg ikke i tråd med modellen til Kuznets; først økende forskjeller og deretter avtagende.

Etter den andre verdenskrigens slutt

etablerte Frankrike progressive skatter både på formue og inntekt. Passive rentenister ble en utdøende rase. Likevel, den økonomiske veksten i Frankrike ble rekordhøy i tiårene som fulgte etter 1945. Som i resten av Vest-Europa. Oppsamling av mye kapital på få hender var ikke noen nødvendig betingelse for en raskt ekspanderende økonomi.

Kuznets var selv klar over at dataene hans, som ikke skilte mellom inntekt fra kapital og inntekt fra arbeid, ikke kunne

understøtte modellen han la frem. Det hele bar preg av «ønsketenkning», som han selv sa. Godt tilpasset datidens politiske situasjon der det gjaldt å sikre at utviklingsland fant seg til rette «innen den frie verdens sfære». Om økonomisk vekst basert på den kapitalistiske modellen i første omgang skulle skape problemer ved en mer ujevn inntektsfordeling, ville man, med bakgrunn i Kuznets-kurven, kunne trøste seg med at over tid vil ulikhetene bli mindre.

2015 - I

«Norges Bank senker renten for å motvirke nedgangskonjunkturen.»

Bjørn-Roger Wilhelmsen, sjeføkonom Nordkinn asset management, til Dagens Næringsliv

2015 - II

«Det er ingen grunn til å slukke lyset.»

Bjørn Erik Øye i Prognosesenteret, til VG

2015 - III

«I mange år fremover skal oljenæringen være en klump om foten på den økonomiske veksten.»

Sjeføkonom Jan Ludvig Andreassen, sparebankalliansen Elka, til Dagens Næringsliv

2015 - IV

«Det blir rett og slett billigere å kjøre bil i 2015.»

Oljeanalytiker Thina Margrethe Saltvedt i Nordea Markets, til VG

2015 - V

«Jokeren er den norske forbrukerens reaksjon på oljebremsen.»

Seniorøkonom Kjersti Haugland i DNB Markets, til Dagens Næringsliv

2015 - VI

«Jordbruksoppkjøret er en joker.»

Rådgiver Stine Evensen Sørbye i Norsk Institutt for landbruksøkonomisk forskning, til VG

2015 - VII

«Lav rente betyr ikke at du ikke kan få enda litt lavere.»

Forbrukerøkonom Kristina Picard i Storebrand, til VG

NTNU – Kunnskap for en bedre verden

Ved NTNU i Trondheim er den teknologiske kunnskapen i Norge samlet. I tillegg til teknologi og naturvitenskap har vi et rikt fagtilbud i samfunnsvitenskap, humanistiske fag, realfag, medisin, lærerutdanning, arkitektur og kunsthøgskole. Samarbeid på tvers av faggransene gjør oss i stand til å tenke tanker ingen har tenkt før, og skape løsninger som forandrer hverdagen.

Foto: Arild Juul

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur, kultur og vitenskap. Museet skal sikre, forvalte og aktivisere de vitenskapelige samlingene gjennom forskning, formidling og undervisning. Museet ble kåret til Årets museum i Norge i 2010, og er ett av i alt seks norske universitetsmuseer. Sjekk vår hjemmeside www.ntnu.no/vitenskapsmuseet

Seksjonsleder - Seksjon for arkeologi og kulturhistorie

Seksjon for arkeologi og kulturhistorie driver arkeologisk forskning med særlig vekt på områdene interaksjonen menneske, natur og landskap, materiell kultur og kulturformer, verneideologi og museologi. Seksjonen har ansvaret for museets konserveringslaboratorium samt arkeologiske samlinger og samlinger med andre kulturgjenstander. Til å lede seksjonen søker vi deg som har solid fagkompetanse innenfor seksjonens virkeområde og ledererfaring fra forskningsinstitusjon/museumsfaglig virksomhet. Du må evne å jobbe strategisk og langsiktig, samt inspirere og utvikle en kompetent organisasjon.

For fullstendig utlysningstekst, se www.jobbnorge.no (ID 107340). Søknadsfrist 06.01.2015.

Du kan også kontakte museumsdirektør Reidar Andersen, tlf. +47 915 68 814 eller vår rådgiver i Headvisor, Kirsti Kalseth Sjøhaug, tlf. +47 977 31 680. Alle henvendelser behandles konfidensielt i en innledende fase.